

HOOFSTUK 4

4. NAVORSINGSBEVINDINGE

4.1 INLEIDING

Gestaltherapie is as 'n benadering gevolg om speltherapie te doen met vier adolessente wat vrywillig gekies het om betrokke te raak by die navorsing.

Drie van die respondente is leerlinge van Hoërskool Rosenhof. Die sielkundige van die skool het 'n paar meisies uit geskeide gesinne genader en drie was positief om terapie te ontvang. Hoërskool Rosenhof is 'n nywerheidsskool in Bloemfontein wat dogters akkommodeer regoor die Republiek van Suid Afrika. Die ander respondent is 'n seun wat aangemeld het by die navorser se privaatpraktyk.

Daar was agt kontakssessies met elke respondent. Die eerste sessie is benut om 'n vertrouens-verhouding op te bou en 'n assessering te doen. 'n Glyskaal is benut om 'n idee te vorm van wat die respondente se gevoelens met betrekking tot hul ouers se egskeiding is. Gedurende die tweede sessie is daar gelet op sensoriese kontakmaking.

Die navorser gebruik fiktiewe name vir die respondente omdat vertroulikheid een van die vername sake is waarop ooreengekom is tussen die navorser en die respondente.

4.2 GEVALLESTUDIE 1: NELLIE

Nellie is agtien jaar oud en haar ouers is geskei toe sy ongeveer elf jaar oud was. Sy het gedragsprobleme ontwikkel nadat haar ouers geskei is. Haar ouers is albei weer getroud na die egskeiding.

TABEL 1.1: NELLIE - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
Sessie 3 Roosboom.	Nellie teken haar roosboom groot met baie blomme. Dit staan in 'n woud met baie bome en struik wat die roosboom omring.	<p>Nellie noem dat die bome en struik haar familie is. Sy kry baie liefde van hulle, veral die groot boom wat haar ma is. Sy kry van die boom genoeg skadu (liefde) wanneer dit te warm word (wanneer sy dit nodig het).</p> <p>Daar is rosies wat mooi oop is. Dit beeld haar toekoms uit en die tye toe haar ouers saam was. Daar is ook die rosies wat die seer dele in haar lewe weergee, soos haar ouers se egskeiding.</p> <p>Veilige plek: groot boom wat vir haar genoeg skadu gee.</p>	<p>Nellie voel positief oor haarself en het die innerlike krag om 'n sukses van haar lewe te maak indien sy die regte keuses sou maak. Noem self dat sy 'n sterk wilskrag het.</p> <p>Bied weerstand om oor die seer dele te praat. Sy is van mening dat sy dit reeds lankal verwerk het deur dit dood te smoor en daarvan te vergeet. Sy stem glad nie saam met die navorser dat dit miskien soms nodig is om daaroor te praat nie. Gee vir haar toestemming dat sy so mag voel. Nellie verdedig deur middel van defleksie.</p>

TABEL 1.2: NELLIE - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groeï/weerstand getoon
Sessie 4 Sandbak.	Nellie kan enige toneel in die sandbak uitbeeld oor die seer van een van die toe rosies in haar roosboom. Sy plaas slegs 'n teddiebeer in die een hoek van die sandbak en 'n perd in die ander hoek.	<p>Die teddiebeer noem Nellie haar ma en die perd, haar pa. Sy noem dat sy die teddiebeer ver van die perd sit, omdat die perd altyd vir die teddiebeer geskop en geslaan het. Sy het as dogtertjie baie bang gevoel wanneer haar pa haar ma geslaan het. Sy wou altyd graag die buurman gaan roep, maar dit het gewoonlik laat in die aand gebeur.</p> <p>Veilige plek: om haar kussing lekker styf vas te hou wanneer sy gaan slaap.</p>	Dit is vir Nellie baie moeilik om te praat oor haar emosionele pyn wanneer haar pa vir haar ma geslaan het. Sy noem tog dat sy bang gevoel het, maar weier om oor verdere gevoelens te praat.

TABEL 1.3: NELLIE - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
Sessie 5 Klei	Nellie kan enige iets met die klei maak. Sy maak, met haar oë toe, 'n groot hart.	<p>Nellie noem dat die hart 'n deel het wat mooi lyk, maar daar is ook dele soos die gate en groewe wat lelik is. Sy kan dit maklik deurtrek na haar eie lewe. Die mooi dele is haar toekoms: sy gaan vir haarself 'n goeie toekoms skep. Bemagtig Nellie op hierdie punt. Sy kan, sy is 'n wanner.</p> <p>Daar is ook dele wat seer is soos toe haar pa haar ma geslaan het, terwyl hy onder die invloed van drank was. Sy het hom gehaat daarvoor, maar voel glad nie meer so nie; dis tye wat verby is. Nellie begryp die polariteit-beginsel, naamlik dat sy iemand baie lief kan hê, maar terselfdertyd ook kan haat.</p> <p>Veilige plek: positiewe visie van haarself.</p>	Nellie bied weerstand daarteen om 'n kwaadgevoel teenoor haar pa te besit. Sy word egter maklik bewus van die seer dele in haar lewe, omdat dit op haar voorgrond is. In haar rouproses voel sy nog baie aggressief, soos bespreek in 3.3.1.4.

TABEL 1.4: NELLIE - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 6 Droom.	Nellie kan enige droom van haar teken. Sy teken haarself en haar boetie wat op hul huis se dak staan en wil afspring. Haar ma is baie senuweeagtig en gaan haal die buurman om hul van die dak af te haal.	Nellie noem dat dit vir haar baie lekker was om die droom te teken. Sy en haar boetie wou altyd van die huis se dak af spring. Sy was so tien jaar oud. Dit was vir haar baie avontuurlik. Sy besit maklik haar projeksie en noem dat dit nie altyd so lekker was nie. Sy moes soms sien hoe haar pa haar ma slaan. Haar pa het ook nie altyd baie aandag aan haar gegee nie. Dit gebeur nog steeds dat haar pa nie baie aandag aan haar gee nie, maar dit is haar stiefma se skuld. Sy haat haar stiefma daarvoor.	Baie aggressie word deur Nellie beleef teenoor haar pa, maar sy idealiseer hom soos bespreek in 3.5.4. Aggressie blokkeer haar emosionele pyn, maar sy ontlaai baie van haar aggressiegevoelens in hierdie sessie.
Leë stoel.	Plaas stiefma in die leë stoel en daarna haarself.	Nellie kom maklik in besit van haar aggressie teenoor haar stiefma. Sy noem aan haar stiefma dat sy haar wil klap en skop. Gee toestemming aan haar dat sy dit in die speelkamer mag doen. Sy ontlaai teenoor haar stiefma. Plaas Nellie daarna in die rol van haar stiefma wat met "Nellie" in die leë stoel praat. Noem aan "Nellie" dat hul aanvanklik 'n goeie verhouding gehad het, maar dat sy dit benadeel het deur byvoorbeeld voor te gee dat sy saam met haar vriend geslaap het. Sy weet nie hoe om "Nellie" te hanteer nie. Veilige plek: Ma wat haar onvoorwaardelik lief het.	Integrasie vind plaas met die leë stoel. Sy begin ook verantwoordelikheid neem vir haar aandeel in die swak verhouding met haar stiefma.

TABEL 1.5: NELLIE - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 7 Monster.	Nellie kan enige monster in haar lewe met klei maak.	<p>Nellie maak 'n draak met die klei. Sy noem dat die monster ses jaar in haar lewe bestaan en dat daar nie ander mense is wat weet van die monster nie. Die monster se naam is die "misbruiker" en sy wil hom glad nie in haar lewe hê nie. Nellie raak hartseer, maar ook baie kwaad.</p> <p>Die monster is haar stiefpa wat haar op twaalfjarige ouderdom betas het. Hy het gereeld in die aande na haar kamer gekom en aan haar genoem dat daar geen fout is om haar te betas nie. Nellie kom goed in kontak met haar gevoelens. Sy slaan en vernietig haar kleimodel.</p> <p>Vertroeteling: Nellie kies uit 'n klomp teddiebeertjies, 'n beertjie wat haar twaalfjarige self kan simboliseer. Sy noem dat sy hierdie deel van haarself sal vertroos.</p>	Nellie kom in hierdie sessie goed in kontak met haar gevoelens. Sy gaan deur die "impasse", waarna sy nuwe energie ontdek. Sy beskik oor die innerlike krag om haarself te onderhou.

TABEL 1.6: NELLIE - AFSLUITING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon																																																																																																																
Sessie 8 Padkaart.	Nellie teken 'n padkaart van haar lewe. Sy begin toe sy skool toe gegaan het tot waar sy nou is.	Op haar padkaart toon Nellie haar traumatiese dele uit soos haar ouers se egskeiding en molestering. Sy noem dat sy nou beseft dat sy haar aggressie vererger het deur nie te praat oor haar seer dele nie. Sy voel nou baie beter. Veilige plek: Nellie se slagspreuk wat sy positief kan benut op haar lewensreis vorentoe: "Gee net jou beste!"	Nellie kan nou makliker praat oor haar emosionele pyn en ervaar verligting. In die evaluering noem sy dat sy haarself beter leer ken het en geleer het hoe om ontslae te raak van haar aggressie.																																																																																																																
Glyskaal: gevoelens oor ouers se egskeiding.	Hersien Nellie se gevoelens oor haar ouers se egskeiding soos weergegee in die eerste sessie.	<p>Sessie 1</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3">Glad nie</th> <th colspan="3">Uiters</th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hartseer</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Aggressie</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> </tr> <tr> <td>Moedswillig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> </tr> <tr> <td>Koppig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> </tr> <tr> <td>Opstandig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> </tr> <tr> <td>Teleurgesteld</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> </tbody> </table> <p>Sessie 8</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3">Glad nie</th> <th colspan="3">Uiters</th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hartseer</td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Aggressie</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Moedswillig</td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Koppig</td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Opstandig</td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Teleurgesteld</td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> </tbody> </table>		Glad nie			Uiters				1	2	3	4	5	6	Hartseer	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----	Aggressie	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----	Moedswillig	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----	Koppig	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----	Opstandig	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----	Teleurgesteld	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----		Glad nie			Uiters				1	2	3	4	5	6	Hartseer	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----	Aggressie	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----	Moedswillig	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----	Koppig	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----	Opstandig	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----	Teleurgesteld	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----	Dit is duidelik uit die glyskaal dat Nellie verantwoordelikheid begin neem het. Sy is nie meer so koppig en opstandig nie. Dit dra by om haar aggressie te verminder en haar rouproses te bevorder.
	Glad nie			Uiters																																																																																																															
	1	2	3	4	5	6																																																																																																													
Hartseer	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----																																																																																																													
Aggressie	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----																																																																																																													
Moedswillig	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----																																																																																																													
Koppig	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----																																																																																																													
Opstandig	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----																																																																																																													
Teleurgesteld	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																																																																													
	Glad nie			Uiters																																																																																																															
	1	2	3	4	5	6																																																																																																													
Hartseer	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----																																																																																																													
Aggressie	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----																																																																																																													
Moedswillig	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----																																																																																																													
Koppig	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----																																																																																																													
Opstandig	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----																																																																																																													
Teleurgesteld	-----X-----	-----	-----	-----	-----	-----																																																																																																													

4.3 GEVALLESTUDIE 2: RIETA

Op 'n ouderdom van tien is Rieta se ouers geskei. Sy is nou sestien jaar oud. Haar ma is weer getroud, maar sy het heeltemal kontak verloor met haar pa. Hy is deur middel van 'n interdik verbied om haar voor agtienjarige ouderdom te kontak.

TABEL 2.1: RIETA - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 3 Roosboom.	Rieta teken haar roosbome groot met 'n huisie en blommetuin in die agtergrond.	Rieta is aanvanklik skepties om die opdrag uit te voer, maar teken tog haar roosboom. Sy noem dat haar roosboom nog jonk is met blommetjies wat oop en toe is. Daar is ook baie dorings aan dié roosboom. Sy kon haar projeksie besit en meld dat sy ook nog so jonk soos die roosboom is. Daar is nog toe blommetjies wat in die aand toegaan om nie te koud te kry nie. Daar is tye wat sy ook so toemaak soos dié blommetjies. Die dorings kan haar katterigheid wees met haar maats. Sy verkies om alleen te wees. Die huisie en tuin is haar ouma en oupa se huis waar sy as klein dogtertjie kon speel. Veilige plek: Oupa en Ouma se huis en tuin.	Rieta bied weerstand om iets te skep omdat sy bang is die navorser kan iets in die prent sien wat sy liever nie sou wou deel nie. Sy ervaar veiligheid wanneer daar aan haar verduidelik word dat die navorser nie die skepping sal interpreteer nie, maar dat sy dit gaan doen. Verkry beheer daardeur. In hierdie sessie wou sy nie uitbrei oor die tye wanneer haar blommetjies toemaak nie.

TABEL 2.2: RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groeï/weerstand getoon
<p>Sessie 4 Teken en 'n gedig.</p>	<p>Lees aan Rieta die volgende gedig voor, waarna sy enige iets kan teken:</p> <p>"Soms is my rosies toe - bot toe. Ek voel die seer. Ja, die pyn in my bors. Ek voel my blaartjies skeur. Oor my lippe, die dors. Ek wens net iemand kan verstaan, die eensaamheid, verwerping en hulpkreet in my traan."</p> <p>Rieta teken haar pa wat wegry van haar en sy wat wanhopig skree dat hy moet bly.</p>	<p>Rieta raak emosioneel en hang haar skouers. Sy verlang na haar pa wat weg is, omdat hul soveel gedeel het. Sy is kwaad vir haar ma omdat dit haar skuld is dat haar pa weg is, maar sy voel ook skuldig dat sy haar ma afskeep. Rieta noem dat dit vir haar nie maklik is om te praat oor die seer dele nie. Dit is die eerste keer in vyf jaar wat sy daarvoor praat. Sy het net hartseer drome oor haar pa. Rieta noem op die versoek van die navorser dat sy ook lekker drome van haar pa kan hê - al sou dit ook dagdrome wees. Haar energievlakke styg met die idee en sy sit meer regop in haar stoel.</p> <p>Veilige plek: lekker drome van Pa.</p>	<p>Rieta se emosionele pyn oor haar pa is op haar voorgrond. In die sessie word sy bewus gemaak daarvan dat sy ook lekker drome van hom kan hê. Die seer is daar, maar niemand kan die mooi dele wegneem nie en sy mag ook daarvoor droom. Rieta word hierdeur bemagtig en 'n veilige plek word geskep.</p> <p>Dit is moontlik dat Rieta deur haar pa seksueel gemolesteer is. Sy noem dat hul spesiale dinge gedoen het. Die interdik plaas ook 'n vraagteken.</p>

TABEL 2.3: RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
Sessie 5 Klei.	Rieta kon met haar toe oë enige model uit klei maak. Sy maak haar pa.	<p>Die eienskappe wat Rieta aan haar kleimodel toedig, kan sy nie na haarself deurtrek nie, omdat dit haar pa se eienskappe is en nie hare nie. Sy kan egter in gesprek tree met die kleimodel deur aan haar pa te noem dat sy hom baie lief het en dat sy na hom verlang. Sy het saam met hom gespeel, by vriende gekuier en huiswerk gedoen. Sy voel skuldig oor die egskeiding omdat haar pa meer tyd aan haar spandeer het as aan haar ma. Sy is kwaad vir haar ma, omdat haar ma beweer het dat sy en haar pa saam gedrink het en dat haar pa haar gemolesteer het. Rieta ontken dit.</p> <p>Veilige plek: haar lekker tye saam met Pa.</p>	Rieta beleef skuldgevoelens oor die egskeiding soos bespreek in 3.3.1.5. Sy noem dat sy vir haar ma kwaad is, maar besit nie die gevoel nie. Sy besit wel haar hartseer oor haar pa. Rieta het 'n behoefte om te praat oor haar pa en sy kry in die sessie geleentheid om dit te doen.

TABEL 2.4: RIETA - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
Sessie 6 Droom.	Rieta kan enige droom teken. Sy teken haar kamer by haar ma se huis, hul motor en haar sussie wat haar verwelkom.	<p>Rieta noem dat dit vir haar lekker is om die droom te teken. Sy wil graag daar wees. Sy is baie opgewonde omdat sy dink haar ma en pa kan moontlik weer trou. Sy het met haar ma gepraat oor die telefoon en dit het vir haar geklink of haar ma kontak gehad het met haar pa, maar haar ma wou dit nie bevestig nie. Rieta meld dat haar ma al aan haar genoem het dat sy 'n fout gemaak het om te skei van haar pa.</p> <p>Veilige plek: die hele onderhoud bied vir Rieta veiligheid, hoewel dit vals is. Sy bied weerstand om die fantasie te verruil vir die werklikheid, omdat haar ma dit moontlik bevestig.</p>	Rieta se ma kan haar in die fantasie fase van rou hou, soos bespreek in 3.3.1.3. Dit bevestig die belangrike rol wat ouers het in die rouproses soos bespreek in 3.3.3.1. Rieta se ma kan haar terughou om te vorder in haar rouproses tot by aanvaarding.

TABEL 2.5: RIETA - SELFONDERHOUDING EN - VERTROETELING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 7 Monster.	Rieta kan 'n monster in haar lewe teken of met klei maak. Sy kies die klei en maak haar monster versigtig met groterige voete.	<p>Rieta noem dat die monster reeds agt jaar in haar lewe bestaan. Dit is 'n monster uit 'n rillerflike wat sy gesien het saam met haar pa. Sy het selfs 'n plakkaat van die monster wat sy op 'n stadium agter haar kamerdeur geplak het, maar dit het vir haar gelyk asof hy uit die plakkaat na haar wil kom. Soms lyk die monster of dit haar pa kan wees. Die monster maak haar bang, maar sy wil hom glad nie vernietig nie, omdat hy haar meester is. Navorser probeer die monster herformuleer deur haar jammer te maak vir hom, maar sonder sukses. Rieta is regtig bang vir hierdie monster. Sy wil glad nie verdere inligting oor die monster gee nie.</p> <p>Veilige plek: ten spyte daarvan dat sy bang is vir die monster, kan sy steeds met haar lewe voortgaan.</p>	<p>Rieta bied weerstand om inligting te gee oor haar monster. Sy kan wel haar banggevoel vir hom besit.</p> <p>Onderhouding van die kleiner self, word nie in hierdie sessie verkry nie, omdat Rieta die monster het.</p> <p>Navorser dink aan die moontlikheid dat Rieta se pa die monster is wat haar gemolesteer het.</p>

TABEL 2.6: RIETA - AFSLUITING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groeï/weerstand getoon
Sessie 8 Padkaart.	Rieta kan 'n padkaart van haar lewe teken en op enige stadium in haar lewe begin. Sy begin haar padkaart met haar geboorte. Daar is baie gevaartekens en skerp draaie op haar padkaart.	<p>Rieta noem aan die begin van die onderhoud dat sy hartseer voel oor die afsluiting. Sy wou nog baie dingetjies gedeel het met die navorser. Sy sug ook baie terwyl sy die padkaart teken. Rieta verwys na 'n skerp draai op haar padkaart en wil aanvanklik nie daaroor praat nie. Sy begin baie te huil en noem dat sy op die ouderdom van agt/nege jaar betrokke geraak het by satanisme. Sy het ook dwelms misbruik en sy sal nooit kindertjies van haar eie kan hê nie. Sy is gemolesteer deur 'n vriend en haar baarmoeder moes verwyder word omdat sy siek geword het daarna.</p> <p>Die monster wat sy in die vorige sessie geteken het, is haar afhanklikheid van dwelms. Sy probeer baie hard om nie betrokke te raak by satanisme en dwelms nie.</p> <p>Rieta noem dat al bogenoemde sake, pogings was om haar ouers te versoen. Sy voel skuldig teenoor haar ma omdat sy vir haar baie hartseer veroorsaak.</p>	<p>In hierdie sessie beweeg Rieta deur die impasse laag, haar verdediging is min en sy kom weerloos voor. Sy kom goed in kontak met haar gevoelens en besit dit. Sy probeer ook haar ouers versoen soos bespreek in 3.3.1.2 en sy het betrokke geraak by dwelms en seks soos bespreek in 3.2.3.</p> <p>Die moontlikheid dat haar monster verband hou met satanisme is ook daar.</p> <p>In die evaluering noem Rieta dat sy emosioneel beter voel nadat sy oor haar seer dele gepraat het.</p>

TABEL 2.6: RIETA - AFSLUITING (vervolg)

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon																																																																													
<p>Glyskaal: gevoelens oor ouers se egskeiding.</p>	<p>Hersien Rieta se gevoelens oor haar ouers se egskeiding soos weergegee in die eerste sessie.</p>	<p>Selfvertroeteling en veilige plek: Rieta word toegelaat om 'n groot sagte kussing vas te hou en 'n teddiebeertjie te kies wat haar kleiner self op die ouderdom van agt/nege jaar kan simboliseer. Die beertjie kan deur haar groter self vertrous en vertroetel word.</p> <p>Haar leuse vir haar lewenspad vorentoe: "Leef vir nou".</p> <p>Sessie 1</p> <table border="1" data-bbox="1073 669 1425 1037"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3"><i>Glad nie</i></th> <th colspan="3"><i>Uiters</i></th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hartseer</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Bang</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Alleen</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Teruggetrokke</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> </tr> <tr> <td>Verward</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Woedend</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Geskok</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Gefrustreerd</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Skuldig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> </tbody> </table>		<i>Glad nie</i>			<i>Uiters</i>				1	2	3	4	5	6	Hartseer	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----	Bang	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----	Alleen	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----	Teruggetrokke	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----	Verward	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----	Woedend	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----	Geskok	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----	Gefrustreerd	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----	Skuldig	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----	<p>Wanneer die twee glykaarte vergelyk word, lyk dit oënskynlik dat daar nie groei plaasgevind het nie, maar dit toon juis dat sy in besit gekom het van haar gevoelens, deurdat sy in die sessie deur die impasse laag beweeg het. Haar rouproses kan van hier vinniger vorder indien daar samerwerking verkry kan word van haar ma.</p>
	<i>Glad nie</i>			<i>Uiters</i>																																																																												
	1	2	3	4	5	6																																																																										
Hartseer	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																																										
Bang	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																																										
Alleen	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																																										
Teruggetrokke	-----	-----	-----	-----	-----	-----X-----																																																																										
Verward	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----																																																																										
Woedend	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																																										
Geskok	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----																																																																										
Gefrustreerd	-----	-----	-----	-----X-----	-----	-----																																																																										
Skuldig	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																																										

TABEL 2.6: RIETA - AFSLUITING (vervolg)

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon																																																																													
		<p><u>Sessie 8</u></p> <table data-bbox="1092 378 1463 756"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3"><i>Glad nie</i></th> <th colspan="3"><i>Uiters</i></th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Hartseer</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> <tr> <td>Bang</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Alleen</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> <tr> <td>Teruggetrokke</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Verward</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> <tr> <td>Woedend</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Geskok</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> <tr> <td>Gefrustreerd</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Skuldig</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td> </tr> </tbody> </table>		<i>Glad nie</i>			<i>Uiters</i>				1	2	3	4	5	6	Hartseer					X		Bang				X			Alleen					X		Teruggetrokke				X			Verward					X		Woedend				X			Geskok					X		Gefrustreerd				X			Skuldig						X	
	<i>Glad nie</i>			<i>Uiters</i>																																																																												
	1	2	3	4	5	6																																																																										
Hartseer					X																																																																											
Bang				X																																																																												
Alleen					X																																																																											
Teruggetrokke				X																																																																												
Verward					X																																																																											
Woedend				X																																																																												
Geskok					X																																																																											
Gefrustreerd				X																																																																												
Skuldig						X																																																																										

4.4 GEVALLESTUDIE 3: SUSAN

Susan se ouers het ernstige huweliksprobleme sedert sy kan onthou. Die egpaar is ongeveer 'n jaar gelede geskei met geen hertroue aan beide kante nie.

TABEL 3.1: SUSAN - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 3 Roosboom.	Lees Oaklander se voorstelle oor die roosboom voor, soos bespreek in Susan teken haar roosboom kreatief en groot oor die bladsy. Haar roosboom staan in die woestyn met niemand wat dit versorg nie.	<p>Susan kan haar projeksie besit en meld dat sy soos die roosboom op haarself aangewese is. Sy voel baie alleen en het 'n swak selfbeeld. Voel baie kwaad dat sy in Rosenhof is, dit neem haar beheer weg.</p> <p>Sy het haar kamer se deur gebreek as gevolg van aggressie, maar sy is nou spyt daaroor. Susan voel hartseer oor haar ouers se egskeiding. Sy beseft dit is beter vir hulle, maar nie vir haar nie. Sy verlang veral na tye toe hul saam was.</p> <p>Veilige plek: haar mooi toekoms wat sy vir haarself in een van die rosies visualiseer.</p>	<p>Egskeiding dra by tot Susan se swak selfbeeld, soos bespreek in 3.2.6.</p> <p>Aggressie word intens beleef, soos verwys in 3.3.1.4.</p> <p>Susan beleef ook verwerping, soos weergegee in 3.3.1.6.</p> <p>Sy ervaar veral verlies oor haar ouers wat nie meer as 'n eenheid sal kan funksioneer nie, soos bespreek in 3.5.2.</p> <p>Sin vir verantwoordelikheid is daar, omdat sy noem sy kan kies hoe haar toekoms kan lyk.</p>

TABEL 3.2: SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 4 Sandbak.	Susan kan enige seer deel van haar roosboom in die sandbak uitbeeld. Sy plaas 'n groot slang, krokodil, bok, akkedis, olifant en 'n paar bossies in die sandbak.	Susan identifiseer maklik met die krokodil wat doodgewurg word deur die slang. Die slang is haar ouers se egskeiding wat haar seermaak en die eensaamheid wat sy beleef. Daar is niemand wat haar kan bystaan nie. Laat Susan 'n kussing vashou nadat sy in kontak gekom het met haar alleengevoel. Sy kan nie vir die kussing 'n naam kry nie. Susan het ook geen sagte teddiebeertjie in haar kamer wat sy kan vashou nie. Sy sal egter haar kopkussing vashou en dink aan 'n naam. Susan tree in gesprek met die bok wat haar vriende is en haar in die steek laat. Die akkedis is haar pa en sy kan later, met die hulp van die navorser, erken dat hy haar graag wil help. Die akkedis sal selfs die olifant (ander hulp kry) gaan roep om die krokodil uit die greep van die slang te kry. Veilige plek: haar pa.	Susan bied aanvanklik weerstand om te erken dat haar pa haar graag wil bystaan, maar ervaar verligting nadat sy beleef haar pa het haar nie in die steek gelaat nie.

TABEL 3.3: SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
<p>Sessie 5 Klei.</p> <p>Leë stoel.</p>	<p>Laat Susan met toe oë enige model uit klei maak.</p> <p>Plaas Susan se ma in die leë stoel en daarna haarsel.</p>	<p>Voordat Susan haar kleimodel maak, noem sy dat sy haar kussing "Elma" genoem het. Dit is haar ma se naam. Sy kon die kussing ook vashou. Susan maak 'n gesig uit die klei en noem dat sy, net soos die kleimodel, eensaam voel. Sy is die naaste aan haarsel en vertrou mense nie maklik nie. Sy voel veral kwaad vir haar ma wat haar nie verstaan en vertrou nie, maar sy verstaan haarsel eintlik ook nie.</p> <p>Susan noem aan haar ma in die leë stoel dat sy hartseer en kwaad is, omdat sy haar nie vertrou nie. Sy wil haar 'n ruk gee, maar sal dit nie doen nie, omdat sy haar ma te veel respekteer. Laat Susan die rol van haar ma inneem en met haarsel praat in die leë stoel. Noem aan "Susan" dat sy haar nie kan vertrou nie - sy loop weg en gebruik dwelms. Sy weet nie hoe om haar te hanteer nie.</p> <p>Gee opdrag aan Susan dat indien sy aggressie teenoor haar ma beleef, sy haar kussing kan slaan.</p> <p>Veilige plek: Susan se selfkennis wat verbreed.</p>	<p>Die naam van Susan se kussing toon haar behoefte aan haar ma se nabyheid, maar tog is sy kwaad vir haar. Integrasie vind plaas met die leë stoel, deurdat sy haar ma se posisie beter begryp. Ontwikkel insig in haarsel deurdat sy noem dat sy nie eintlik kan verwag dat iemand haar moet verstaan, terwyl sy haarsel nie eers verstaan nie. Dit is kenmerkend van 'n adolessent in haar posisie, soos weergegee in 3.2.6.</p>

TABEL 3.4: SUSAN - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
<p>Sessie 6 Droom teken.</p>	<p>Susan kan enige droom van haar teken. Sy teken 'n sittende towenaar met 'n boek in sy hand.</p>	<p>Voor Susan die droom teken, noem sy dat sy wel haar kussing goed kon slaan en beter gevoel het daarna. Sy begryp die polariteit dat sy vir haar ma kan kwaad voel, maar terselfdertyd ook lief kan hê.</p> <p>Susan kan aanvanklik glad nie dink wat die verskillende dele van haar prentjie vir mekaar sê nie. Sy verkies om die leë, wit agtergrond van haar prentjie te wees. Haar eensaamheid en verwerping weer op die voorgrond. Emosionele deurbraak word verkry deurdat sy noem dat die towenaar aan die leë agtergrond idees voorlees oor hoe dit in 'n warm blommetuin kan verander. Susan teken mooi blommetjies in die agtergrond wat simboliseer wat sy positief in haar lewe kan benut:</p> <ul style="list-style-type: none"> * mense, te wete haar ouers * gebeure - sy is nog net sewe maande in Rosenhof * gevoelens - liefde wat sy aan haar ouers kan gee deur meer tyd saam met hulle te spandeer * denke - positief te voel oor haarself <p>Veilige plek: Susan se steunstelsels.</p>	<p>Susan se eensaamheid en verwerping word minder soos wat sy haar steunstelsels erken en ontgin. Sy kon in hierdie sessie deur die impasse laag beweeg.</p>

TABEL 3.5: SUSAN - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groeï/weerstand getoon
<p>Sessie 7 Monster teken.</p>	<p>Susan kan enige monster in haar lewe teken. Sy teken 'n wreedaardige monster met gloeiende rooi oë.</p>	<p>Susan noem dat die monster reeds vier jaar in haar lewe bestaan. Daar is nie ander mense wat van hom weet nie en sy naam is "Killa". Die monster maak haar bang, maar sy wil hom nie nou vernietig nie. Sy het die monster nodig; sy sal hom graag wil vernietig ná skool. Sy wil glad nie verder uitbrei oor die monster nie.</p> <p>Selfvertroeteling en veilige plek: laat Susan 'n "fairy godmother" teken by wie sy eerder skuiling kan kry as by "Killa". Dit lyk of sy dit geniet om die "fairy godmother" te teken, want sy glimlag terwyl sy teken. Sy noem dat sy sal probeer dat die "fairy godmother" die plek van "Killa" kan inneem.</p>	<p>Susan erken haar monster, maar bied weerstand om meer van hom te vertel. Dit is positief, omdat sy weet die monster sal moontlik nie deur die navorser goedgekeur word nie. Dit is belangrik vir 'n positiewe sin van die self.</p> <p>Selfonderhouding van 'n kleiner deel van die self kan nie bereik word deur die monstertegniek nie, omdat Susan se monster 'n noodsaaklike werklikheid in haar lewe is. Die "fairy godmother" se fantasie is ook nie genoeg om die monster te verdring nie.</p>

TABEL 3.6: SUSAN - AFSLUITING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon																																																								
<p>Sessie 8 Teken 'n padkaart.</p> <p>Glyskaal: gevoelens oor ouers se egskeiding.</p>	<p>Susan kan 'n padkaart van haar lewe teken en op enige ouderdom begin. Sy teken 'n kleurvolle padkaart met smaller en breër dele.</p> <p>Hersien Susan se gevoelens oor haar ouers se egskeiding, soos weergegee in die eerste sessie.</p>	<p>Susan meld dat sy op haar lewenspad met dwelms in aanraking gekom het. Dit is vir haar baie moeilik om dit te los, maar sy sal haar pa se hulp ná skool inroep. Hy het aan haar genoem dat hy vir haar die fondse sal voorsien om te gaan na 'n rehabilitasiesentrum. Die dwelms, haar monster, het sy nou nodig. Susan erken dat sy die monsters sien wanneer sy op 'n "high" is. Haar ouers se verhouding was vir haar 'n krisis, maar sy aanvaar die egskeiding nou beter.</p> <p>Veilige plek: haar pa se hulp.</p> <p>Haar leuse vir haar lewenspad vorentoe: "Veg vir jou regte en neem verantwoordelikheid".</p> <p>Sessie 1</p> <table> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3">Glad nie</th> <th colspan="3">Uiters</th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Verlig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Verward</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Ongelukkig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Seergemaak</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Skuldig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td>Besluitloos</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td></td> </tr> </tbody> </table>		Glad nie			Uiters				1	2	3	4	5	6	Verlig	-----	-----	-----	-----X-----			Verward	-----	-----	-----	-----X-----			Ongelukkig	-----	-----	-----	-----X-----			Seergemaak	-----	-----	-----	-----X-----			Skuldig	-----	-----	-----	-----X-----			Besluitloos	-----	-----	-----	-----	-----X-----		<p>Die swak verhouding tussen Susan se ouers kon daartoe gelei het dat sy betrokke geraak het by dwelms, soos verwys in 3.2.3.</p> <p>Dit is veral positief dat sy haarself kan motiveer om haar steunstelsel in haar lewe te benut.</p> <p>Die glyskale gee tog 'n aanduiding dat Susan gevorder het in haar rouproses. Sy noem ook in haar evaluering dat sy meer van haarself geleer het. Haar ouers se egskeiding was vir haar 'n krisis, maar sy aanvaar dit nou beter.</p>
	Glad nie			Uiters																																																							
	1	2	3	4	5	6																																																					
Verlig	-----	-----	-----	-----X-----																																																							
Verward	-----	-----	-----	-----X-----																																																							
Ongelukkig	-----	-----	-----	-----X-----																																																							
Seergemaak	-----	-----	-----	-----X-----																																																							
Skuldig	-----	-----	-----	-----X-----																																																							
Besluitloos	-----	-----	-----	-----	-----X-----																																																						

TABEL 3.6: SUSAN - AFSLUITING (vervolg)

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon																																																								
		<p><i>Sessie 8</i></p> <table data-bbox="1073 394 1425 661"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3"><i>Glad nie</i></th> <th colspan="3"><i>Uiters</i></th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Verlig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> -----X----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Verward</td> <td>X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Ongelukkig</td> <td> ----- </td> <td>X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Seergemaak</td> <td> ----- </td> <td>X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Skuldig</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td>X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> <tr> <td>Besluitloos</td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td>X----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> <td> ----- </td> </tr> </tbody> </table>		<i>Glad nie</i>			<i>Uiters</i>				1	2	3	4	5	6	Verlig	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----	Verward	X-----	-----	-----	-----	-----	-----	Ongelukkig	-----	X-----	-----	-----	-----	-----	Seergemaak	-----	X-----	-----	-----	-----	-----	Skuldig	-----	-----	X-----	-----	-----	-----	Besluitloos	-----	-----	X-----	-----	-----	-----	
	<i>Glad nie</i>			<i>Uiters</i>																																																							
	1	2	3	4	5	6																																																					
Verlig	-----	-----	-----	-----	-----X-----	-----																																																					
Verward	X-----	-----	-----	-----	-----	-----																																																					
Ongelukkig	-----	X-----	-----	-----	-----	-----																																																					
Seergemaak	-----	X-----	-----	-----	-----	-----																																																					
Skuldig	-----	-----	X-----	-----	-----	-----																																																					
Besluitloos	-----	-----	X-----	-----	-----	-----																																																					

4.5 GEVALLESTUDIE 4: HEIN

Hein se ouers het geskei toe hy twaalf jaar oud was. Hulle is weer getroud toe hy veertien jaar oud was en is nou weer besig met 'n egskeiding. Hein is nou sestien jaar oud.

TABEL 4.1: HEIN - BOU VAN DIE SIN VIR DIE SELF

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
Sessie 3 Roosboom.	Hein teken sy roosboom nadat Oaklander se voorstelle aan hom voorgelees is. Hy teken 'n klein roosboompie wat alleen bo-op 'n kaal koppie staan. Die see omring die koppie.	Hein noem dat hy alleen voel soos die roosboom. Daar is niemand wat hom werklik verstaan nie. Hy het begin om dagga te rook, net om "cool" te wees. Dit gebeur ongeveer twee keer 'n maand. Hy is ook net soos die roosboom die middelpunt van aandag. Sy ouers en onderwysers sien hom net altyd raak en hul weet, op die een of ander manier, wanneer hy verkeerde dinge doen. Dit laat hom veral ontevrede voel wanneer sy ma ongelukkig is wanneer hy Sondae na die AGS Kerk toe gaan, maar dit is vir hom 'n "cool" kerk. Sy ouers is in die N.G. Kerk, maar gaan nie kerk toe nie. Veilige plek: Hein se behoefte om 'n verhouding met God te hê.	Hein beleef verwerping, soos bespreek in 3.2.3. Hy ervaar dat almal se aandag op hom gevestig is, soos weergegee in 3.2.1. Dwelmmisbruik het sy verskyning gemaak, soos beskryf in 3.2.6. Hein kon maklik identifiseer met die roosboom en in kontak kom met sy gevoelens.

TABEL 4.2: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon
<p>Sessie 4 Droom teken.</p>	<p>Hein kan enige droom teken. Hy teken 'n groot bruin leeu wat lyk asof hy iets aanval.</p>	<p>Hein noem dat hy die droom baie droom. 'n Leeu val iets aan, maar hy weet self nie wat nie. Die leeu is sterk en baie kwaai. Hein identifiseer met die leeu en noem dat hy net soos die leeu baie kwaad vir sy ouers is. Hy wil hulle aanval, veral sy ma. Sy ma kla net altyd oor hom. Hy wou graag op twaalf jaar gehad het dat hulle nie moet skei nie, maar nou gee hy nie meer om nie. Hy is kwaad vir hulle, omdat hulle weer getroud is en nog erger as voorheen baklei. Hulle skei nou weer en hy wil by sy pa gaan bly.</p> <p>Veilige plek: sy sterkte soos dié van die leeu wat wel krisisse kan hanteer.</p>	<p>Dit is duidelik dat die konflik tussen Hein se ouers vir hom erger is as die egskeiding, soos ook verwys in 3.6.</p> <p>Hy idealiseer sy pa, soos in 3.5.4.</p> <p>Hy het ook 'n swakker verhouding met sy ma, soos bespreek in 3.6.</p> <p>Hein se wens is dat sy pa toesig en beheer kry, soos aanbeveel in 3.6.</p> <p>Gedurende die sessie kon Hein veral sy aggressie besit en uitspreek.</p>

TABEL 4.3: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
<p>Sessie 5 Sandbak.</p>	<p>Lees aan Hein die volgende projeksie voor, waarna hy enige iets in die sandbak kan uitbeeld:</p> <p>“Soms wonder ek Soms droom ek Soms wens ek Kan ek maar nie net Soms voel ek die pyn, die seer en die tranes Ja, ook soms die kwaad, moontlik ook die haat Al wat ek weet is dat die seer my siel oorspoel Ek wat aan ander se verwagtinge moet voldoen. Ek wat moet saamstem vir die vrede daarna. Waar lê my keuse/my verantwoordelikheid</p> <p>Mag ek maar net ek wees, sonder pleit. Soms wonder ek Soms droom ek Ja, soms wens ek Kan ek maar nie net”</p>	<p>Hein se soldaatjies begin in gesprek tree met mekaar. Die een groep is sy pa en hy. Die ander groep stel sy ma voor. Baie aggressie en ontevredenheid oor sy ma word uitgespreek. Hein noem dat sy ma net altyd baklei en aan hom wil voorskryf. Hy kan dit glad nie hanteer nie. Hy begin met 'n fisiese geveg met die groep soldate wat sy ma voorstel. Dié soldate word later almal onder die sand begrawe. Hein en sy pa, wat die vliegtuig is, vier hul oorwinning. Hein noem dat dit vir hom 'n baie lekker sessie was.</p> <p>Veilige plek: die liefde van sy pa.</p>	<p>Hein kry beheer deur die sessie.</p> <p>Idealiseer beslis sy pa.</p> <p>Outokratiese ouerskapstyl van sy ma verhoog sy aggressie, soos bespreek in 3.2.6.</p>

TABEL 4.3: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING (vervolg)

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groeï/weerstand getoon
	<p>Hein plaas rooi soldate met hul vliegtuig in die een hoek van die sandbak. In die ander hoek, groen soldate met hul vliegtuig.</p>		

TABEL 4.4: HEIN - EMOSIONELE UITDRUKKING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groeï/weerstand getoon
<p>Sessie 6 Klei.</p> <p>Leë stoel.</p>	<p>Hein kan met toe oë enige model maak. Hy bou sy ma.</p> <p>Plaas Hein se ma in die leë stoel en daarna homself.</p>	<p>Hein noem dat hy baie kwaad voel vir sy ma terwyl hy die model maak. Hy voel hy wil die model slaan. Gee hom toestemming om dit te doen.</p> <p>Hein sukkel om met sy ma in die leë stoel te praat. Hy noem aan die navorsers dat hy nie met iemand kan praat wat hy nie kan sien nie. Hy sê tog aan sy ma dat hy nie daarvan hou dat sy hom altyd wil verander nie, soos bevoorbeeld met betrekking tot sy hare.</p> <p>Plaas Hein in die rol van sy ma wat met "Hein" praat. Noem aan "Hein" dat sy baie hard werk om vir hul te sorg, terwyl sy pa nie omgee dat hy 'n swak salaris kry nie.</p>	<p>Hein rig die meeste van sy aggressie op sy ma. Sy is die ouer wat volgens hom al die foute het, soos bespreek in 3.3.1.3.</p> <p>Hein kon redelik van sy aggressie ontlai in die sessie. Hein se ma is moontlik self emosioneel onstabiel en nie in staat om effektief uit te reik na haar kinders en hul by te staan in hul rouprosesse nie, soos weergegee in 3.3.1.3.</p>

TABEL 4.5: HEIN - SELFONDERHOUDING EN -VERTROETELING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groe/weerstand getoon
<p>Sessie 7 Monster teken.</p>	<p>Hein kan enige monster in sy lewe teken. Hy teken slegs 'n groot ronde sirkel.</p>	<p>Die monster het in sy lewe gekom toe hy twaalf jaar oud was. Daar is niemand wat van die monster weet nie. Die monster is die leë niks binne die sirkel. Die alleenheid wat hy beleef, niemand verstaan hom nie en hy wens sy ouers het nie soveel konflik gehad nie. Die monster se naam is "Alleen".</p> <p>Selfonderhouding en -vertroeteling: laat Hein uit 'n aantal skulpe, 'n skulp kies wat Hein op twaalfjarige ouderdom kan simboliseer. Hy kies 'n skulpie met 'n gaatjie in die middel. Hein glimlag tevrede toe hy die skulpie kies en noem dat die skulpie hom sal herinner aan die klein seuntjie wat seer ervaar het toe sy ouers geskei is.</p> <p>Veilige plek: skulpie.</p>	<p>Hein beleef in die sessie 'n behoefte aan versoening tussen sy ouers, hoewel hy weet dit is nie moontlik nie, soos bespreek in 3.3.1.8.</p> <p>Hein beweeg moontlik deur die impasse laag in die sessie. Hy kom goed in kontak met die verwerping en alleenheid wat hy beleef as gevolg van sy ouers se konflik.</p>

TABEL 4.6: HEIN - AFSLUITING

Medium/tegniek	Opdrag en weergawe	Emosionele uitdrukking	Groei/weerstand getoon																																																																																																																
<p>Sessie 8 Padkaart.</p> <p>Glyskaal: gevoelens oor ouers se egskeiding.</p>	<p>Hein kan 'n padkaart van sy lewe teken en op enige stadium begin. Hein teken sy padkaart baie eenvoudig met 'n ongeluk by 'n kruising.</p> <p>Hersien Hein se gevoelens oor sy ouers se egskeiding soos weergegee in die eerste sessie.</p>	<p>Hein noem dat die ongeluk sy ouers se egskeiding is. Hy beseft hy kon dit nie verhoed nie. Hy sal wel met sy lewe kan aangaan. Hy hoop net nie dat hy eendag sulke foute soos sy ouers sal maak nie.</p> <p>Veilige plek: Hein se leerervaring uit sy ouers se foute.</p> <p>Sy leuse vir sy lewenspad vorentoe: "Leer uit jou foute".</p> <p>Sessie 1</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3">Glad nie</th> <th colspan="3">Uiters</th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Onsmaaklik</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> <tr> <td>Koppig</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> <tr> <td>Verleë</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Woedend</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td> </tr> <tr> <td>Aggressief</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td> </tr> <tr> <td>Hartseer</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td> </tr> </tbody> </table> <p>Sessie 8</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th colspan="3">Glad nie</th> <th colspan="3">Uiters</th> </tr> <tr> <th></th> <th>1</th> <th>2</th> <th>3</th> <th>4</th> <th>5</th> <th>6</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Onsmaaklik</td> <td> </td><td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Koppig</td> <td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Verleë</td> <td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Woedend</td> <td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Aggressief</td> <td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td><td> </td> </tr> <tr> <td>Hartseer</td> <td> </td><td> </td><td>X</td><td> </td><td> </td><td> </td> </tr> </tbody> </table>		Glad nie			Uiters				1	2	3	4	5	6	Onsmaaklik					X		Koppig					X		Verleë				X			Woedend						X	Aggressief						X	Hartseer					X			Glad nie			Uiters				1	2	3	4	5	6	Onsmaaklik				X			Koppig			X				Verleë			X				Woedend			X				Aggressief			X				Hartseer			X				<p>Hein het wel skuldgevoelens oor sy ouers se egskeiding, soos weergegee in 3.3.1.5. Hy beskou sy ouers se egskeiding as 'n leerervaring vir sy lewe, soos aanbeveel in 3.6.</p> <p>In sy evaluering noem Hein dat hy nie meer so kwaad voel nie. Hy beseft dat albei sy ouers nog steeds vir hom omgee.</p> <p>Glyskale toon dat Hein wel gevorder het in sy rouproses. Aggressie en woede het veral afgeneem.</p>
	Glad nie			Uiters																																																																																																															
	1	2	3	4	5	6																																																																																																													
Onsmaaklik					X																																																																																																														
Koppig					X																																																																																																														
Verleë				X																																																																																																															
Woedend						X																																																																																																													
Aggressief						X																																																																																																													
Hartseer					X																																																																																																														
	Glad nie			Uiters																																																																																																															
	1	2	3	4	5	6																																																																																																													
Onsmaaklik				X																																																																																																															
Koppig			X																																																																																																																
Verleë			X																																																																																																																
Woedend			X																																																																																																																
Aggressief			X																																																																																																																
Hartseer			X																																																																																																																

4.6 SAMEVATTING

'n Vertrouensverhouding kon redelik gou opgebou word met die respondente. Deur middel van Gestaltspeltherapie kon daar effektief aangesluit word by die gevoelens van die respondente in hul rouprosesse. Die respondente het ook geen ongemak beleef om die verskillende spelmediums te benut nie, selfs nie Hein wat graag "cool" wou wees nie.

Die projeksies kon besit word deur al die respondente en dit het hulle aangemoedig om te praat oor hul gevoelens. Gevoelens van aggressie was veral op die voorgrond van die respondente.

Dit is opvallend dat al die respondente in hul evaluerings genoem het dat hul hulself beter kon leer ken. Die speltherapie kon dus elkeen se innerlike krag versterk, wat hul as ondersteuning kon benut om deur die rouproses te vorder.